SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Jild 3, Son 12/1
2023

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I12.1Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа октори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати
Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Елмуратов Икматулла Гайбуллаевич
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ БИРИНЧИ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ТАРИХИ (1931-1936 ЙИЛЛАР) ... 12-18

Qitaybekov Azizbek Kenesbek o'g'li
QORAQALPOG'ISTONDA HAVO TRANSPORTINING SHAKLLANISHIDA "DOBROLET" AKSIYADORLIK JAMIYATINING O'RNI ... 19-23

Nawrizbaeva Nurjamal Qudaybergenovna
QORAQALPOQLARNING GILAMCHILIGI BILAN BOG'LIQ BA'ZI MAROSIMLAR ... 24-29

Сайдуллаев Фаррух Умедулло ўғли
МУҲАММАД ҲАКИМ ТЕРМИЗИЙНИНГ ЭТНОЛОГИК ВА ЭТНОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРИ ... 30-35

Berdiqulov Mirolim Tugalvoyevich
TO'DA-1 NEOLIT MAKONINING O'ZBEKISTON TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINI O'RGANISHDAGI O'RNI ... 36-40

Olimjonova Gulida Olimjon qizi
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BOJXONA XIZMATI ORGANLARI FAOLIYATI ... 41-47

O'ng'alov Lazizbek Amiriddin o'g'li
NUROTA TOG' TIZMASINING TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINING O'RGANILISH TARIXI ... 48-53

Rahmonov Faxriddin Shoymardonovich
MILLIY DEHQONCHILIK MADANIYATINI ETNO-TARIXIY MANBALARDA AKS ETISHI (JANUBIY O'ZBEKISTON MISOLIDA) ... 54-58

Tilavboyev Muhammad
JIZZAX VOHASIDA OT BILAN BOG'LIQ URF-ODATLAR VA MAROSIMLAR ... 59-63

To'xtaboyev Xurmatullo Shomirza o'g'li
O'ZBEKISTON ILM-FANI RIVOJIDA FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETINING O'RNI (MUSTAQILLIK YILLARI MISOLIDA) ... 64-68

Рахматиллаев Хасанбой
МАРКАЗИЙ ОСИЁНИНГ ҚАДИМГИ ДАВР ЭТНИК ТАРИХИНИ ЁРИТИШДАГИ АЙРИМ МУАММОЛИ МАСАЛАЛАР ВА УСУЛЛАРГА ДОИР ... 69-74

Qurbonova Manzila Boqiyevna
BUXORO VOHASI MILLIY SHIRINLIKLARI VA ICHIMLIKLARI ... 75-80

Ravshanova Gulora
QASHQADARYO VOHASIDA MUNTAZAM QUROLLI HARAKATLAR TA'MINOTI (XX-asrning 20-yillarida) ... 81-85

Зарипбаев Уснатдин Оракбаевич
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА ҚОРАҚАЛПОЛҒИСТОН АССР ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ ... 86-90

Baxronov Abdullo Haydar o‘gli
O‘ZBEKISTONDA TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINI O‘RGANISHDA XALQARO EKSPEDISIYALARINING O‘RNI 91-95

Maxmatqulov Jasur Isroil o‘g’li
GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASH MAVZUSINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 96-101

Esanova Nilufar
O‘ZBEKISTON–TURKIYA HAMKORLIGI VA UNING NATIJASI (TO‘QIMACHILIK SANOATI MISOLIDA) 102-106

Норбоев Сарвар Қахрамон ўғли
АФРОСИЁБДАГИ СЎҒД МУДОФАА ДЕВОРИГА ОИД ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (XX АСРНИНГ 50–80-ЙИЛЛАРИ) 107-111

Эсонов Зиёдбек Юлдашевич
ФАРҒОНА ВОДИЙСИ АҲОЛИСИ ТЎҚИМАЧИЛИК ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ АНЪАНАЛАРИ 112-117

Tishabayeva Irodaxon Rasulovna
1960-1970 YILLARDA O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI 118-124

To‘xtamisheva Fotima Musurmonovna
MUSTAQILLIK YILLARIDA QASHQADARYO VOHASI KASHTADO‘ZLIGIDA O‘ZGARISHLAR 125-132

Sattorov Nurbek
SHIMOLIY BAQTRIYA VA ZARAFSHON MINTAQALARIDA DEHQONCHILIK VA CHORVACHILIK MADANIYATI SOHIBLARI ETNOMADANIY ALOQALARINING O‘ZBEK XALQI ETNOGENEZI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI 133-138

Hazratov Nurali Burxon ug‘li
QADIMGI KESH VILOYATI HUDUDIDAGI ARXEOLOGIK YODGORLIKLARINING O‘RGANILISH TARIXIDAN 139-144

Mamatqulov Bekzod Sherozovich
O‘ZBEKISTONDA GAZ-OLTINGUGURT SANOATINING YUZAGA KELISHI VA UNING RIVOJLANISH TARIXI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 145-149

Berdiyev Jamshid
VOHA JOY NOMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNONIMLAR VA PATRONIMLARNING TUTGAN O‘RNI 150-155

Djurakulov Sherzod Davronovich
SAMARQAND VILOYATI HUDUDIDI TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINING O’RGANILISHI TARIXI 156-161

Қурбанова Дилрабо Шерипбоевна
ПАРЛАМЕНТ ТАРИХИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ 162-172

Зухриддин Болтаевич Жунаев
ХОРАЗМДА РЕСПУБЛИКА ТУЗУМИ: ЮТУҚЛАР ВА МУАММОЛАР (1920-1924 йиллар) 173-181

Mamadiev Boxodir Bobojonivich
QASHQADARYO MUZEYIDAGI NODIR OSTODON 182-186

Norqoʻchqarov Xushvaqt Eshnazarovich
AFGʻONISTONDA OʻZBEK TILINING QONUNIY ASOSLANISHI, OʻZBEKLAR IJTIMOIY-MADANIY HAYOTIDAGI OʻRNI (XX ASR – XXI ASR BOSHLARI) 187-197

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич
ТОШКЕНТ ВОҲАСИ СЎНГГИ БРОНЗА ДАВРИ ТАРИХИ ТИЗИМИДА: ДАФН УДУМИ ВА МИГРАЦИЯ МАСАЛАЛАРИ 198-203

Азаматова Гулмира Байирбековна
ОДАМ САВДОСИГА УЧРАГАН МИГРАНТ ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲАҚИДА БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР 204-208

Tishabayeva Irodaxon Rasulovna
1960-1970 YILLARDA OʻZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI 209-215

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Inoyatov Mardonbek Moʻmin oʻgʻli
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI 216-226

Kurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich
OʻZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV TASHKILIY- IQTISODIY MEXANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI 227-232

Отабеков Отажон Ғайрат ўғли
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ОПТИМАЛ СОЛИҚ ЮКИ ВА ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ МАСАЛАЛАРИ 233-243

Шакирова Фароғат Болтаевна
ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА БАҲОЛАШ ИНДИКАТОРЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ 244-255

Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 256-263

Jumaniyazova Roʻza Quvondiq qizi
TURIZM INFRATUZILMASI TUSHUNCHASI VA UNING OʻZIGA XOS JIHATLARI 264-269

Matniyozov Murodjon Rajabbayevich
DESTINATSIYA IMIDJINI SHAKLLANTIRISHDA TURISTLARNING SODIQLIGI VA QONIQISHINING AHAMIYATI 270-278

Хамидова Зарифа Урол қизи
ДАВЛАТ СЕКТОРИДА ИЧКИ АУДИТ ВА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 279-291

Toshaliyeva Saodat Toxirovna
KICHIK TADBIRKORLIK TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIY-IQTISODIY MOHIYATI 292-296

Худойназаров Фахритдин Хаитович
ИБН ХАЛДУННИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАВСИЯЛАРИ 297-304

Nurullayev Hoshimjon Hamidovich
GASTRANOMIYANING TURIZM RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI 305-313

Кадырова Шарофат Амоновна
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ 314-323

Бегматова Зиёда Захиджановна
ДАВЛАТ ИНТЕРАКТИВ ХИЗМАТЛАРИ ТИЗИМИ АСОСИДА КАДРЛАР БАНДЛИГИНИ ВА УЛАРГА ТАЛАБНИ БАҲОЛАШ 324-332

Shafkarov Bakhrom Khudoyberdievich
TERRITORIAL FEATURES AND THEIR EFFECTIVE USE IN THE CULTIVATION OF VITICULTURE PRODUCTS 333-340

Masharipova Fazilat Axmedovna
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING AHAMIYATI 341-348

Мусинов Дилшод Султанович
ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНИНГИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА 349-359

Шакирова Юлдуз Сайдалиевна
ВОПРОСЫ РАЗРАБОТКИ ДОРОЖНОЙ КАРТЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ 360-368

Абдивохидов Мамуржон Авазхон ўғли
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ МАЗМУНИ, ТАВСИФИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 369-380

To'xtasinova Mихayyo Mirzasultonovna
DAVLATNING INNOVATSION TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALASIGA 381-388

Курбанова Рахима Джамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 389-403

Набиева Нилуфар Муратовна
ОСОБЕННОСТИ КОМПЛЕКСА МАРКЕТИНГОВОГО ПРОДВИЖЕНИЯ КОМПАНИИ В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ 404-416

Safarov Radjabboy Eshmuxammadovich
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA INDIVIDUAL DAROMADGA SOLIQLAR MEXANIZMIDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI 417-428

Sharipova Zulayho
SANOAT TARMOQLARI KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 429-434

Шарипов Акбар Илхамович
ЧАКАНА САВДО КОРХОНАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛИ МАРКЕТИНГНИ РОЛИ 435-440

Хаджаев Хабибулла Сагдуллаевич
ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ АНТИМОНОПОЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ . 441-447

Xamzayeva Dilfuza Samarovna
SURXANDARYO VILOYATIDA TURISTIK MAHSULOTLARNI BAHOLASH VA SAMARALI RIVOJLATIRISH IMKONIYATLARI 448-452

Усманова Насиба Акбаржоновна
ПУТИ РАЗВИТИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРЕ УСЛУГ 453-459

Исхакова Сарвар Аюбовна
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЗАНЯТОСТЬ И КВАЛИФИКАЦИЮ ПЕРСОНАЛА В СФЕРЕ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 460-467

Ollanazarov Bekmurod Davlatmuratovich
INNOVATSION TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHDA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH VA UNI TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI 468-479

To'ychiyeva Nodira G'ulom qizi
OLIY TA'LIMNI BOSHQARISHDAGI INNOVATSIYALAR. CHAT GPT YOHUD SUN'IY INTELLEKT 480-485

Абдураҳимова Саида Аҳмаджановна, Адилова Гўзал Абзаловна
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ТАҲЛИЛИ 486-494

Maxsudov Sherzod Solijonovich
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION MUHIT JOZIBADORLIGINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI 495-500

Tadjibekova Dilnoza Bakhtiyarovna
ENHANCING FINANCIAL RESOURCE FORMATION IN BUSINESSES 501-506

Radjabova Malika Ziyodullayevna
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI XUSUSIDA 507-512

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Asraqulova Adiba Nabiyevna
ZAMONAVIY DAVRDA IQTISODGA FALSAFIY QARASHLAR 513-520

Жўраев Аҳмад Муҳаммадиевич
ТИНЧЛИКПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИНИНГ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ 521-530

Гуламова Мавжуда Ташпулатовна
АХМАД ЗИЁУДДИН АЛ-КУМУШХОНАВИЙ АСАРЛАРИДА КОМИЛ ИНСОН ҒОЯЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ 531-538

Abduxolikova Nasiba Alijonovna
YOSHLARNING ONLAYN TA’LIM JARAYONIGA TA’SIR ETUVCHI IJOBIY SALBIY OMILLAR 539-544

Yazdonov Zikirillo Shukurilloyevich
QALANDARIYLIK VA UNING INSON, JAMIYAT TIZIMIDAGI O’RNI 545-552

Sharipova Barno Salimovna
BIOETIK MADANIYATNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA UNING ZAMONAVIY IMIJI 553-558

Xalikulova Umida Rustamovna
AXBOROT MUHITINING OLIY TA’LIMGA TA’SIRI: KONSTRUKTIV VA DESTRUKTIV OMILLAR 559-564

Abbasova Maftuna Subxonovna, Temirova Xurshida
OILA VA NIKOH MA’NAVIYATI, OILANI MUSTAHKAMLASH OMILLARI 565-571

Tog‘ayev Nodirjon Ergashevich
AJDODLARIMIZ BOY ILMIY MEROSINING O‘ZBEKISTONDA MA’RIFATLI JAMIYAT QURISH HAMDA YOSHLAR TARBIYASIDA TUTGAN O‘RNI 572-576

Kipchoqov Xomidjon Gulomovich
JAVOBGARLIK PRINSIPINI SHAKLLANTIRISH AXLOQSHUNOSLIKNING ASOSIY MASALASI SIFATIDA 577-581

Raximova Rayxon Abdurasulovna
ZAMONAVIY OILADA MA’NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMONING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI 582-586

Агзамова Нилюфар Шухратовна
“АДАБ АЛЬ-ТАБИБ” КАК ИСТОЧНИК НАЦИОНАЛЬНОЙ БИОЭТИКИ 587-591

Axmadiyev Nuriddin Muxutdinovich
INTELLEKTUAL MADANIYAT YOSHLARNING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING MUHIM MEZONI SIFATIDA 592-596

Nabiyev Mansur Jamxur o‘g‘li
DEMOKRATIK JAMIYAT TARAQQIYOTIDA IJTIMOIY G‘OYALAR EVOLYUTSIYASI VA MODERNIZATSIYASI 597-603

Kenjayeva Dilrabo Romanovna, Xaydarova Larisa Sunnatovna
GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MADANIYAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI 604-609

Abduraximova Tursunoy Abduvoxid qizi
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASINING FALSAFIY MOHIYATI 610-615

Tagayev Ganisher Xasanovich
YOSHLAR ETNOESTETIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA BADIIY-ESTETIK OMILLARNING O'RNI 616-625

Шоназаров Жамшид Шуҳратович
БЕҲБУДИЙ ВА УНИНГ ДАВЛАТЧИЛИК ҒОЯСИ 626-630

Ҳамраев Сирож Абруевич
ЖАМИЯТ ЯНГИЛАНИШИ ВА ТАДБИРКОР МАЪНАВИЯТИ 631-637

Nabiyev Bekzod Muxammadumarovich
MAFKURAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TARG'IBOT TEXNOLOGIYALARI: O'ZBEKISTON VA XORIJ TAJRIBASI 638-642

Hashimova Gulsina Ismoyilovna
HARBIY IJTIMOIY ISH VA HARBIY MADANIYATNING HARBIY XIZMATCHILAR FAROVONLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI 643-648

Karimova Gulnoza Yigitaliyevna
AXLOQIY MADANIYAT TUSHUNCHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY ZARURIYATI 649-655

Sharipova Kamola Usmonjonovna
YANGI O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA'MINLASH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINI MILLIY STRATEGIYAGA TRANSFORMASIYALASH ISTIQBOLLARI 656-661

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№12/1(3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

09.00.00- Фалсафа фанлари

Sharipova Kamola Usmonjonovna,
Oʻqituvchi, Fargʻona davlat universiteti

YANGI OʻZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA’MINLASH BO’YICHA ILGʻOR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINI MILLIY STRATEGIYAGA TRANSFORMASIYALASH ISTIQBOLLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada gender tenglik xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar, tuzilmalar, davlatlar siyosatining eng muhim yo’nalishlaridan biri ekanligi, inson qadri, erkinliklari va manfaatlarini kafolatlash, ushbu sohadagi xalqaro shartnomalar, xorijiy davlatlar tajribasini milliy strategiyaga transformasiyalash istiqbollari toʻgʻrisida fikr yuritilgan.

Kalit soʻzlar: BMT, xalqaro pakt, deklarasiya, gender, feminizm, zoʻravonlik, strategiya, Konvensiya.

Sharipova Kamola Usmonjonovna,
Lecturer, Fergana State University,

PROSPECTS FOR THE TRANSFORMATION OF THE EXPERIENCE OF ADVANCED FOREIGN COUNTRIES IN ENSURING GENDER EQUALITY IN THE NEW UZBEKISTAN INTO A NATIONAL STRATEGY

Abstract: This article examines the issue of gender equality as one of the most important policy directions of international and regional organizations, structures, states, guarantees of human values, freedoms and interests, international treaties in this area, prospects for transforming the experience of foreign countries into a National strategy.

Keywords: UN, International Covenant, declaration, gender, feminism, violence, strategy, Convention.

Шарипова Камола Усманжановна,
Преподаватель, Ферганский государственный университет

ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ ОПЫТА ПЕРЕДОВЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ В НАЦИОНАЛЬНУЮ СТРАТЕГИЮ

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос о гендерном равенстве как одном из важнейших направлений политики международных и региональных организаций, структур, государств, гарантии человеческих ценностей, свобод и интересов, международных договорах в этой области, перспективах трансформации опыта зарубежных стран в Национальную стратегию.

Ключевые слова: ООН, международный пакт, декларация, гендер, феминизм, насилие, стратегия, Конвенция.

DOI: https://doi.org/10.47390/SP1342V3I12.1Y2023N91

Kirish. Bugungi kunda gender tenglik xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar va tuzilmalar, davlatlar siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Chunki bu inson qadri, erkinliklari va manfaatlarini kafolatlash, global miqyosda va davlatlar barqaror taraqqiyotini ta'minlash, tinchlik va xotirjamlikni o'rnatishning asosiy talablari hamda zaruriy shartlaridan hisoblanadi.

Ushbu sohada birgina BMT doirasida qator xalqaro shartnomalar, xususan, Inson huquqlari umumjahon deklarasiyasi, Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi, Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risidagi xalqaro paktlar, Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risidagi konvensiya, Pekin deklarasiyasi va Harakatlar platformasi kabi o'nlab xalqaro hujjat qabul qilingan. Ular gender tenglik va adolat tamoyillarini o'zida aks ettirishi, o'zaro bog'liqligi, bir-birini taqozo etishi va to'ldirishi hamda hayotiyligi bilan ajralib turadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ma'lumki, Gender tenglik (lotinchadan paritas – tenglik) — muvozanatli, ya'ni, hayotning barcha sohalarida (siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy) hokimiyat va qarorlar qabul qilishda erkaklar va ayollarning bir xil, teng ishtiroki, jinslar oʻrtasidagi tengligi hisoblanadi. Hozirgi vaqtda siyosiy va iqtisodiy institutlarning tenglik darajasi mamlakatlar demokratiyasining koʻrsatkichi hisoblanadi va bu maʼlumotlar koʻplab xalqaro indekslarga kiritilgan.

Global miqyosda erkaklar siyosatda ayollarga qaraganda koʻproq qatnashadi va lavozimlarni egallaydi. Mutaxxassislarning fikriga koʻra, boshqa barcha kasblar orasida ayniqsa siyosat sohasida gender tengligiga erishish juda mushkul. Shunday qilib, jinsiy tafovuf boʻyicha Global hisobotga koʻra, agar siyosiy vakillikdagi gender tengligining oʻzgarish darajasi hozirgi darajada saqlanib qolsa, dunyoda gender tengligiga erishish uchun oʻrtacha 95 yil, ta'lim sohasida gender tenglikka erishish uchun esa 12 yil kerak boʻladi.

Gender tengligiga erishish va ayollar va qizlarning imkoniyatlarini kengaytirish uchun davlatlar tomonidan bir qator say'i-harakatlarni amalga oshirish talab qilinadi. Bular orasida milliy huquqiy normalarni takomillashtirish, ko'pchilik holatlarda patriarxal munosabat va shu bilan bog'liq ijtimoiy me'yorlarning natijasi bo'lgan jinsiy kamsitishlarga qarshi kurashni institutsional asoslarini yaratish talab qilinadi. Mazkur masala xalqaro darajadagi muammo bo'lgani uchun ham, xalqaro inson huquqlariga oid reytinglarda davlatlar tomonidan gender tengligini ta'minlanishi muhim ko'rsatkich sifatida diqqat e'tiborda bo'lgan.

Jahon iqtisodiy forumi tomonidan har yili e'lon qilinadigan gender farqlariga oida xalqaro reyting shuni ko'rsatadiki, ushbu sohada dunyo davlatlari o'rtasida juda katta farq mavjud. Ushbu sohadagi eng yaxshi natijalar Yevropa Ittifoqi davlatlariga tegishlidir. Ushbu holat mazkur mintaqa davlatlarining gender tengligi borasidagi samarali huquqiy va institusional mexanizmlarga ega ekanligidan dalolat beradi.

Yevropa davlatlarida feminizmning rivojiga 1792 yilda Germaniyada chop etilgan Teodor fon Gippelning "Xotin-qizlarning fuqarolik holatlarini yaxshilash to'g'risida"gi asari, 1792 yilda Angliyada chop etilgan "Xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish" asari kuchli ta'sir ko'rsatgan [1]. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, gender kamsitishlarni kamaytirish bo'yicha yetakchi mamlakatlar gender tengligini nafaqat konstitusiyaviy prinsip sifatida e'tirof etadilar, balki uni

tarmoq qonunchiligiga ham kiritganlar. Jumladan, ko'pchilik reytingdagi yetakchi davlatlar qonunchiligida 25-30 nafardan ortiq xodim mehnat qiladigan tashkilotlarda gender kamsitishlariga qarshi kurash bo'yicha maxsus reja ishlab chiqilib tatbiq qilinishi qonunchilikni muhim talabi sifatida belgilangan. Ushbu mamlakatlarda gender tengligi prinsipi ta'minlanishini nazorat qilishning samarali mexanizmi yaratilgan bo'lib, u ma'muriy ta'sir chorasidan tortib ayrim davlatlarda jinoiy javobgarlikni ham o'z ichiga oladi[2].

Bugungi kunda oilalarda ajralish hollari, uydagi zo'ravonlik hollari, nizolar ko'payib ketdi. Ilgarigidek, zamonaviy oilalarda munosabatlar tengsizlik tamoyiliga, oilaning bir a'zosi boshqasidan ustunligiga asoslanmoqda. Bolalar ana shunday muhitda voyaga yetib tarbiyalanmoqdalar, ular kelgusida o'z oilalarida ota-onalari uyida ko'rgan va o'zlashtirgan oilaviy-turmushdagi ahloq modelini va namunasini takrorlaydilar.

Hozirgi zamon jahon amaliyotida gender zo'ravonlikning oldini olish va uni tugatishning integrasiyalashgan choralari va vositalari, shu jumladan asosiy xalqaro-huquqiy xujjatlarni, shuningdek xalqaro tashkilotlar va institutlarni o'z ichiga olgan zo'ravonlikka qarshi kurash huquqiy mexanizmlari ishlab chiqilgan.

Asosiy xalqaro-huquqiy xujjatlar:

Inson huquqlari umumjahon deklarasiyasi (1948);

BMTning xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikka barham berish
to'g'risidagi deklarasiyasi (Vena deklarasiyasi) (1993);

BMTning "Xotin-qizlarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga
barham berish to'g'risida"gi konvensiyasi, 1979 yil 18 dekabr;

Pekin konferensiyasi materiallari (1995) va Pekin +5;

Aholishunoslik bo'yicha xalqaro konferensiya materiallari (1994);

BMT Bosh Assambleyasining Bolalar bo'yicha maxsus sessiyasi (2002).

Xotin-qizlar o'z huquqlarining qonuniyligini anglaganlari sayin xotin-qizlar huquqlarini inson huquqlari sifatida himoya qilish xalqaro va milliy mexanizmlarini yaratish zarurati kuchaydi. 90-yillarda xotin-qizlarning butun dunyoda olib borilgan kurashi tufayli ularning ahvolida inqilobiy o'zgarishlar sodir bo'ldi.

BMTning inson huquqlari bo'yicha 1993 yili Venada bo'lib o'tgan Butunjahon Konferensiyasida xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikni tag-tomiri bilan tugatish to'g'risida BMT Deklarasiyasi imzolangan, ushbu Deklarasiya xotin-qizlar huquqlarini va jinslar tengligini qat'iy aniqlab berdi. Deklarasiyaga ko'ra, Davlatlar ayollar ustidan zo'ravonlikni qoralashi, zo'ravonlikka barham berish bo'yicha majburiyatlarini bajarmaslikni oqlash uchun hyech qanday urf-odat, an'ana yoki diniy qarashlarni ro'kach qilmasligi kerak. Davlatlar mumkin bo'lgan barcha choralar bilan va kechiktirmagan holda xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikka barham berishga qaratilgan siyosatni amalga oshirishga kirishishlari kerak. Shu maqsadda ular quyidagilarni amalga oshirishi lozim:

a) Xotin-qizlarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish bo'yicha Konvensiyani (bu ish amalga oshirilmagan mamlakatlarda) ratifikasiya qilish yoki unga qo'shilish;

b) xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik qilishda qatnashishdan o'zini tiyish;

v) xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik hollari davlat yoki xususiy shaxslar tomonidan sodir qilinishining sinchkovlik bilan oldini olish, tekshirish va davlat qonunlariga muvofiq jazolash;

g) mahalliy qonunchilikda jinoyatchilarni jazolash va zo'ravonlik harakatlari obyekti bo'lgan ayollarga yetkazilgan zararlarning o'rnini qoplash uchun jinoiy, fuqarolik, mehnat va ma'muriy jazo choralarini ishlab chiqish;

d) zo'ravonlik harakatlaridan jabrlangan ayollar ularga yetkazilgan zararlarni adolatli va samarali qoplash choralariga ega bo'lgan davlat qonunchiligi tomonidan himoyalanishi kerak; davlat xotin-qizlar ularga yetkazilgan zarar huquq-tartibot mexanizmlari yordamida qoplanishiga doir huquqlari to'g'risida ham xabardor qilishi kerak;

e) xotin-qizlarni zo'ravonlikning har qanday shakllaridan himoyalanishiga ko'maklashish maqsadida milliy harakat rejasini amalga oshirish imkonini ko'rib chiqish, yoki mavjud rejalarga tegishli qoidalarni kiritish, bunda nodavlat tashkilotlari, ayniqsa vazifasi xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik muammolari bilan bog'liq bo'lgan tashkilotlar bilan hamkorlikdan imkon qadar foydalanish lozim[3].

O'zbekiston xukumati, mustaqillikka erishilgan paytdan boshlab, ayollarning erkaklar bilan teng huquqiy maqomini rasman e'lon qildi. Hukumat uydagi zo'ravonlik muammosini hal etish salohiyatiga ega bo'lgan bir necha tashkilotlar tuzgan. Xususan, Prezidentning 1995 yildagi Farmoniga ko'ra, O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasining raisi Bosh vazir o'rinbosari qilib, mazkur qo'mitaning barcha milliy shahar va mahalliy bo'linmalari boshlig'i bo'lgan ayollar hokimlarning xotin-qizlar muammolari bo'yicha o'rinbosarlari qilib tayinlangan. Shu yili O'zbekiston Parlamenti inson huquqlariga tegishli tarzda rioya qilinishini ta'minlash va qonunchilikni takomillashtirish maqsadida Inson huquqlari bo'yicha vakil milliy institutini va uning hududiy bo'linmalarini tashkil etdi. Inson huquqlari bo'yicha vakil instituti xususiy shaxslar arizalarini ko'rib chiqadi, qonunchilikning inson huquqlari bo'yicha xalqaro standartlarga mosligi monitoringini amalga oshiradi va huquqbuzarlarga nisbatan tegishli choralar ko'radi. Uning bo'limlaridan biri xotin-qizlar, onalik va bolalalik masalalari bilan shug'ullanadi va xotin-qizlar huquqlariga rioya qilish to'g'risida yillik hisobotni e'lon qiladi.

Gender tengligi prinsipi inson va fuqarolarning huquqlari va erkinliklariga rioya qilish bo'yicha tizimning ajralmas qismidir. Ushbu masala xorijiy tadqiqotlarda doim alohida e'tibor qaratib o'rganilgan masala sanaladi[4]. Gender tengligi masalasida nafaqat Rossiya huquqshunosligi, balki MDH davlatlarida keng ilmiy ishlarga zamin yaratgan ilk tadqiqot ishi sifatida S. Poleninani ayol huquqlarini inson huquqlari konsepsiyadagi o'rniga bag'ishlangan tadqiqotini ko'rsatib o'tish mumkin[5].

Tahlil va natijalar. Hozirgi kunda gender tenglik BMT, PI, boshqa xalqaro va mintaqaviy tashkilot va tuzilmalar, davlatlar siyosatining eng muhim yoʻnalishlaridan biridir. Chunki bu inson qadri, erkinliklari va manfaatlarini kafolatlash, global miqyosda va davlatlar barqaror taraqqiyotini ta'minlash, tinchlik va xotirjamlikni oʻrnatishning asosiy talablari hamda zaruriy shartlaridan hisoblanadi.

Ushbu sohada birgina BMT doirasida qator xalqaro shartnomalar, xususan, Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, Fuqarolik va siyosiy huquqlar toʻgʻrisidagi, Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar toʻgʻrisidagi xalqaro paktlar, Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish toʻgʻrisidagi konvensiya, Pekin deklaratsiyasi va Harakatlar platformasi kabi oʻnlab xalqaro hujjat qabul qilingan. Ular gender tenglik va adolat tamoyillarini oʻzida aks ettirishi, oʻzaro bogʻliqligi, bir-birini taqozo etishi va toʻldirishi hamda hayotiyligi bilan ajralib turadi.

Bunda **Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risidagi konvensiya** umume’tirof etilgan **ayollar huquqlarini himoya qilish va gender tengligiga erishish borasidagi “jahonning global konstitutsiyasi” sanaladi**. Erkaklar va xotin-qizlar huquqlarini to‘la amalga oshirishni ta’minlaydigan, gender tenglikka asoslangan konstitutsiyani ishlab chiqish gender tengsizlikni bartaraf etishga yordam beradi hamda davlat va jamiyat hayotining barcha jabhalarida ayollar huquq va manfaatlarini himoya qilishga huquqiy asos yaratadi.

Bugungi kunda dunyodagi global gender farqi o’rtacha 68,6% ni tashkil qiladi. Bu shuni anglatadiki, gender tengligini ta’minlashga 31,4% qolgan. Mazkur hisobot tahlillaridan kelib chiqib aytish mumkinki, so’nggi bir yil ichida 149 mamlakatdan 101 tasi o’z pozisiyasini bir oz yaxshilaganligini ijobiy holat deb baholash mumkin. Shu bilan birga, dunyodagi biron bir mamlakat hali to’liq gender tengligiga erishmagan va faqatgina reytingning birinchi beshta mamlakati bu bo’shliqning kamida 80 foizini yopgan. Gender tengligi bo’yicha global reyting ko’rsatkichlariga e’tibor qaratsak, dastlabki o’rinlarda to’rtta Shimoliy Yevropa davlatlari (Islandiya, Norvegiya, Finlyandiya va Shvesiya) hamda bitta Lotin Amerikasi davlati (Nikaragua, 5-o’rin) o’rin olgan. Mintaqaviy nuqtai nazaridan, G’arbiy Yevropa yetakchi o’rinda bo’lsa, oxirgi o’rinda Markaziy Osiyo va Shimoliy Afrika mintaqasi joylashgan. Kuchli 20talik davlatlar orasida Yevropa Ittifoqining 10 ta mamlakati bor. Ushbu holat mazkur mintaqada gender tengligini ta’minlash bo’yicha amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligidan darak beradi. 2020 yilgi reytingda AQSh 53-o’rinni, Rossiya Federasiyasi – 81-o’rin, Xitoy – 106-o’rinni egalladi. Afrika, Osiyo va Lotin Amerikasi mamlakatlarining reytingi yetakchilaridan sanalishi iqtisodiy rivojlanish darajasi bilan jamiyatdagi gender farqi o’rtasida to’g’ridan-to’g’ri bog’liqlik mavjud emasligidan darak beradi. Misol uchun, Nikaraguada ayollarning mavqyei Germaniya, Buyuk Britaniya yoki AQShga nisbatan yaxshiroqdir.

Umuman olganda, gender farqi va uning mamlakatlardagi dinamikasini tahlili shuni ko’rsatadiki, dunyo mamlakatlari tajribasi ushbu sohada bir-biridan juda farq qiladi. Buning asosiy sababi ushbu sohani turli huquqiy tartibga solinganligi bilan bevosita bog’liqdir[6]. Shu bois, gender tengligini huquqiy va institusional ta’minlash bo’yicha yetakchi sanalgan Yevropa ittifoqi davlatlarining (Islandiya, Norvegiya, Shvesiya va Finlyandiya) tajribasini tahlil qilish orqali, ularning samarali huquqiy tajribasini milliy qonunchilikka tatbiq qilish bo’yicha takliflar ishlab chiqish zarurati mavjud. Ushbu mamlakatlarning har biri:

1) erkaklar va ayollar tengligi to’g’risidagi yoki kamsitishlarni oldini olish to’g’risidagi qonunga ega;

2) gender tengligi prinsipiga rioya qilinishini nazorat qiluvchi maxsus organlar mavjud;

3) ishchilari soni 25 (30) dan ortiq bo’lgan har bir tashkilotda gender tengligini ta’minlash bo’yicha maxsus reja ishlab chiqilib amalga oshiriladi;

4) gender sohasidagi qonunchilikka rioya qilmaganlik uchun sanksiyalar qo’llaniladi – ma’muriy jarimalardan tortib jinoiy javobgarlikka qadar javobgarlik choralari.

Bugungi kun Yangi O’zbekiston sharoiti nuqtai nazaridan qonunlarda ayollarni kamsituvchi moddalarini imkon qadar kamaytirish zarur. Buning uchun xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish bilan bog’liq xalqaro hujjatlarda ishtirokchi-davlatlarga ayollar huquqlarini kamsituvchi qoidalarni bartaraf etish maqsadida amaldagi qonunchilikning gender ekspertizasini o’tkazish tavsiya etilgan. Qonunchilikning yangi qabul qilinayotgan hujjatlarida

kamsituvchi me'yorlar paydo bo'lishining oldini olish uchun barcha qonun loyihalarini gender ekspertizadan o'tkazish ham tavsiya etiladi.

Xulosa. Mustaqillik yillarida xotin-qizlar madaniy faoliyatining an'anaviy shakllari va turlari jadallik bilan tiklana boshlandi. Viloyatlar va qishloqlarda, mahallalarda ayollar hamjamiyatiga otinoyilar ta'siri kuchaydi. Ayrim tadqiqotchilar ularni islomiy qadriyatlarni mujassamlashtirgan an'anaviy madaniyat tashuvchilari sifatida baholay boshladi.

Адабиётлар / Литература / References

1. Sangirov B. Замонавий Ўзбекистонда гендер тенглиги масалалари. Архив Научных Публикаций JSPI. 2020.
2. Kashina M. and Pyakhkel A. Обеспечение реализации принципа гендерного равноправия де-юре и де-факто: опыт стран Европейского союза (Ensuring the Implementation of the Principle of Gender Equality De Jure and De Facto: the Experience of the Countries of the European Union). 2020.
3. *Файзуллаева Э.* Гендер зўравонлик. Гендер муносабатлар назарияси ва амалиётига кириш илмий мақолалар тўплами. – Тошкент, 2007. – Б. 343-344.
4. Алексеева О.Н. История становления и развития основных прав и свобод человека // Colloquium-journal. 2018. №10 (21) – С. 5–9; Максимов А.А. Положение гендерного равноправия в системе принципов правового статуса личности в России // Проблемы права. 2012. № 5. – С. 29–32; Олейник Н.Н., Олейник А.Н. Историческое развитие поколений «Прав человека» // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия «Философия. Социология. Право». 2015. Т. 33. № 14 (211). – С. 120–128; Шабайлов Д.В. Принцип равноправия в контексте принципов равенства и справедливости // Проблемы управления. 2013. № 2 (47). – С. 147–152.
5. Поленина С.В. Права женщин в системе прав человека: международный и национальный аспект. М.: Ин-т государства и права РАН, 2000. – С. 255.
6. Доклад Международного экономического форума Global Gender Gap Report 2020 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf
7. Sobirovich T. B. Issues of gender equality in uzbekistan: Strategy of reforms //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – Т. 10. – №. 9. – С. 203-207.
8. Sobirovich T. B. National Principles of Democracy in Uzbekistan //Mediterranean Journal of Basic and Applied Sciences (MJBAS). – 2021. – Т. 5. – №. 3. – С. 131-135.

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I12.1Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари" электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).